

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ТРОФІМЦОВ ВЛАДИСЛАВ АНАТОЛІЙОВИЧ

УДК [349.2:331.109] (477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ
ПРОТИДІІ ТЕРОРИЗМУ В УКРАЇНІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук

Харків – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України.

Науковий консультант: доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України **ЛОШИЦЬКИЙ Михайло Васильович**, Національна академія прокуратури України, ректор.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор **СИНЯВСЬКА Олена Юхимівна**, Харківський національний університет внутрішніх справ, професор кафедри загальноправових дисциплін факультету № 6;

доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник
ГЕТЬМАН Євген Анатолійович,
Національна академія правових наук
України, головний науковий співробітник
відділу координації правових досліджень;

доктор юридичних наук, доцент
ДРОЗД Олексій Юрійович,
Національна академія внутрішніх справ,
т.в.о. завідувача докторантури та
аспірантури.

Захист відбудеться 28 вересня 2018 р. о 9 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.01 у Харківському національному університеті внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Льва Ландау, 27.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Льва Ландау, 27.

Автореферат розісланий 27 серпня 2018 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Л.В. Могілевський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Перед нашою державою на сучасному етапі її історичного розвитку постала ціла низка складних та надзвичайно гострих проблем різного характеру, окреме місце серед яких займає тероризм. Хоча раніше Україна не вважалася країною з високою загрозою тероризму, протягом останніх років ця ситуація змінилася у негативний бік. Складна суспільно-політична ситуація, як в середині нашої країни, так і на міжнародній арені (зокрема напружені відносини із сусідньою Російською Федерацією), проблеми у соціально-економічній сфері, спалахи національно-культурного протистояння створили сприятливі умови для процвітання терористичної діяльності на території України. Ці обставини, вимагають від нашої держави розробки та практичної реалізації ряду політико-правових, організаційно-управлінських, матеріально-фінансових та культурно-виховних заходів, спрямованих на суттєве вдосконалення національного механізму протидії тероризму, який би відповідав реаліям сьогодення та передовим світовим стандартам у цій сфері, ефективно та дієво виконував завдання і функції із запобігання та припинення терористичної діяльності, швидкого та якісного усунення її причин і наслідків.

Проблематика протидії тероризму не є цілком новою для вітчизняної правової теорії. Зокрема, питання, пов'язані із характеристикою протидії тероризму ставили предметом наукових досліджень таких учених-правознавців як: В. Б. Авер'янов, О. М. Бандурка, І. М. Бацько, О. І. Безпалова, Ю. П. Битяк, В. І. Василичук, І. О. Воронов, І. М. Гасвський, О. П. Гетманець, Є. А. Гетьман, С. М. Гусаров, Л. М. Демидова, Т. А. Денисова, О. Ю. Дрозд, В. П. Ємельянов, Є. В. Зозуля, А. Т. Ковальчук, А. Т. Комзюк, І. М. Копотун, О. М. Костенко, О. О. Книженко, О. М. Литвинов, М. В. Лошицький, В. О. Малярова, О. М. Музичук, В. А. Омельчук, Ю. В. Орлов, О. І. Остапенко, О. С. Проневич, В. Д. Пчолкін, І. М. Рижов, О. Ю. Снявська, А. О. Собакарь, В. В. Сокуренько, Р. Л. Степанюк, В. Я. Тацій, В. П. Тихий, В. І. Шакун, О. С. Юнін, О. Н. Ярмиш та інші. Однак по-перше, частина наявних наукових напрацювань і пропозицій втратили свою актуальність, адже, як ми зазначали вище, настільки гострою проблема тероризму для нашої держави стала зовсім недавно; а по-друге, як правило дослідники розглядають окремі аспекти боротьби із тероризмом і, найчастіше, у розрізі кримінально-правової, криміналістичної науки. У той час як глибокому комплексному аналізу організаційно-правовий механізм протидії зазначеному явищу не піддавався, тож актуальним є не лише

дослідження соціально-правової характеристики тероризму, але й висвітлення стану протидії йому, як на міжнародній арені, так і на національному рівні, а й характеристика структури та діяльності системи суб'єктів протидії тероризму в Україні, виявлення наявних у її організації та функціонуванні проблем і недоліків, визначення перспектив розвитку та напрямків вдосконалення зазначеної протидії.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України, затвердженої рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 14 березня 2016 року № 92/2016; Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016-2020 роки, затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 року; Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення органів внутрішніх справ України на період 2015-2019 рр. (п. п. 6.7, 6.11 Додатку 6), затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ від 16 березня 2015 року № 275; Переліку пріоритетних напрямів наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на період 2015-2019 рр. (п. 3.7), схвалених протоколом Вченої ради Харківського національного університету внутрішніх справ 24 квітня 2015 року № 24; комплексних науково-дослідних тем Харківського національного університету внутрішніх справ: «Адміністративна діяльність ОВС» (державна реєстрація № 0113U008186); «Реалізація та удосконалення адміністративного законодавства України» (державна реєстрація № 0113U008197).

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі аналізу існуючих наукових джерел, а також чинного національного законодавства України, правозастосовної практики визначити сутність та особливості адміністративно-правового механізму правового регулювання протидії тероризму, надати науково обгрунтовані пропозиції та рекомендації щодо його вдосконалення.

Для досягнення зазначеної мети в дисертації необхідно було вирішити такі основні задачі:

- охарактеризувати історико-правовий розвиток протидії тероризму в світі;
- здійснити загальну соціально-правову характеристику тероризму в Україні;
- визначити особливості тероризму в Україні як об'єкта адміністративно-правової протидії;

- запропонувати визначення сутності та змісту протидії тероризму;
- охарактеризувати правові підстави протидії тероризму в Україні;
- розкрити сутність принципів адміністративно-правового забезпечення протидії тероризму;
- визначити форми та методи адміністративно-правової протидії тероризму в Україні;
- надати поняття суб'єктів протидії тероризму в Україні та здійснити їх систематизацію;
- здійснити характеристику правового статусу суб'єктів протидії тероризму в Україні;
- сформулювати поняття, визначити ознаки та з'ясувати значення організації забезпечення протидії тероризму;
- виокремити принципи організації забезпечення протидії тероризму та розкрити їх зміст;
- здійснити характеристику внутрішньо- та зовнішньоорганізаційних засад протидії тероризму;
- з'ясувати зміст інформаційно-аналітичного забезпечення протидії тероризму в Україні;
- розкрити стан діяльності із взаємодії у протидії тероризму та визначити шляхи її удосконалення.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають під час протидії тероризму.

Предметом дослідження є адміністративно-правовий механізм протидії тероризму.

Методи дослідження. Методологічну основу роботи становлять загальнонаукові і спеціальні методи та прийоми наукового пізнання. За допомогою історико-правового методу здійснено аналіз етапів становлення та розвитку тероризму в світі, а також діяльності з протидії йому (підрозділ 1.1). Гносеологічний метод було використано під час з'ясування сутності, змісту та поняття тероризму, терористичного акту, терористичної діяльності, протидії тероризму, адміністративно-правового механізму протидії тероризму, принципів адміністративно-правового забезпечення та організації забезпечення протидії тероризму, форм та методів адміністративно-правової протидії тероризму, суб'єктів протидії тероризму в Україні, інформаційно-аналітичного забезпечення протидії тероризму, принципів, форм і методів міжнародної взаємодії в протидії тероризму (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1-2.4, 3.1, 4.1, 4.2, 4.4, 5.2). Порівняльно-правовий метод використано задля здійснення аналізу національної

нормативно-правової бази та законодавства зарубіжних країн, що регламентує правовідносини в досліджуваній сфері (підрозділи 1.1, розділ 5). Використання структурно-функціонального аналізу дозволило систематизувати суб'єктів протидії тероризму в Україні та визначити основні напрямки їхньої діяльності, визначити рівні інформаційно-аналітичного забезпечення протидії тероризму, встановити систему нормативно-правового регулювання, що закріплює правові підстави вказаної діяльності (розділ 3, підрозділи 2.2, 4.4, 5.1). За допомогою аналітичного методу визначений стан взаємодії у протидії тероризму, запропоновані шляхи вдосконалення правових підстав міжнародної взаємодії та підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів щодо протидії тероризму (розділ 5).

Науково-теоретичне підґрунтя для виконання дисертації становлять наукові праці фахівців у галузі філософії, загальної теорії держави і права, адміністративного права, кримінального права, кримінального процесуального права, міжнародного права, у тому числі зарубіжних дослідників. Нормативною основою дисертаційного дослідження є Конституція України, міжнародні договори України, закони та підзаконні нормативно-правові акти, що здійснюють правову регламентацію діяльності з протидії тероризму. У межах проведеного дослідження також використано зарубіжне законодавство країн, досвід яких щодо встановлення організаційних засад протидії тероризму може бути імplementовано в Україні. Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять узагальнення практики діяльності суб'єктів протидії тероризму.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що представлене дисертаційне дослідження є однією з перших спроб комплексно, на монографічному рівні, з використанням сучасних загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, урахуванням сучасних наукових праць учених-правознавців охарактеризувати адміністративно-правовий механізм протидії тероризму та запропонувати авторське бачення шляхів його удосконалення. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових концептуальних наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них такі:

уперше:

- охарактеризовано історико-правовий розвиток протидії тероризму в світі на підставі аналізу міжнародних нормативно-правових актів, які приймалися з метою протидії тероризму на різних історичних етапах розвитку суспільства, на основі чого виокремлено основні напрямки протидії тероризму в світі;

- серед особливостей тероризму як об'єкту адміністративно-правової протидії названо складові елементи терористичної діяльності (суб'єкти, стійкі зв'язки між такими суб'єктами, наявність закритої системи зв'язку між представниками національних та міжнародних терористичних організацій тощо).

- визначено та здійснено характеристику структурних блоків адміністративно-правового механізму протидії тероризму в Україні: нормативно-правовий блок; інституціональний блок; організаційний блок; функціональний блок;

- обґрунтовано необхідність доповнення завдань Антитерористичного центру України як провідного суб'єкта протидії тероризму в Україні;

- на основі аналізу змісту принципів організації забезпечення протидії тероризму запропоновано розширити їх законодавчо закріплений перелік у ст.3 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» принципами: чіткої ієрархії суб'єктів протидії тероризму, міжнародного співробітництва, динамічної кадрової політики, запровадження систематичного вивчення матеріалів кримінальних проваджень й узагальнення результатів оперативного реагування;

удосконалено:

- розуміння соціально-правової характеристики тероризму як явища, що знаходить свій вираз у реалізації терористичних актів, яким на території України притаманні: а) політичний підтекст; б) наявність супутніх кримінальних правопорушень; в) антисоціальний характер; г) настання важких наслідків

- визначення сутності адміністративно-правового механізму протидії тероризму та виокремлено основні ознаки, які становлять його зміст (системність; регламентація нормами адміністративного права; державно-владна природа; динамічність; наявність широкого кола напрямків, сил, засобів, форм та методів його реалізації; спрямованість на викорінення тероризму);

- поняття протидії тероризму як специфічного різновиду унормованої правом (зокрема адміністративним) комплексної, соціальної, державно-владної діяльності, що здійснюється компетентними суб'єктами та полягає в розробленні та реалізації відповідних політичних, правових, організаційно-управлінських, соціально-економічних, науково-дослідницьких та освітньо-виховних заходів, спрямованих на забезпечення ефективного впливу на тероризм з метою мінімізації його проявів, інтенсивності розвитку та поширення;

- наукові підходи щодо розуміння сутності принципів адміністративно-правової протидії тероризму як прямо чи опосередковано відображених у нормах позитивного права, обумовлені особливостями об'єктивного розвитку суспільного життя та засновані на них найбільш загальні, базисні, імперативні вимоги, які пред'являються до організації та функціонування механізму адміністративно-правової протидії тероризму, й у відповідності з якими повинні будувати та реалізовувати свою поведінку суб'єкти цієї протидії;

- поняття форм адміністративно-правової протидії тероризму в Україні як зовнішнього виразу тих окремих дій та комплексних заходів, що розробляються та здійснюються компетентними суб'єктами з метою протидії тероризму;

- розуміння методів адміністративно-правової протидії тероризму як способів і прийомів, за допомогою яких відбувається практична реалізація форм протидії тероризму та забезпечується відповідний вплив на учасників суспільних відносин задля досягнення цілей цієї протидії;

- структурне наповнення системи суб'єктів протидії тероризму в Україні: 1) вищі органи державної влади; 2) органи спеціального призначення; 3) центральні органи виконавчої влади; 4) інші центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від підпорядкованості та форми власності, їх посадові особи, а також громадяни за їх згодою; 5) суди України; 6) органи прокуратури;

дістали подальшого розвитку:

- положення щодо змістовного наповнення діяльності з протидії тероризму (здійснення кримінального провадження за фактами терористичної діяльності; профілактика тероризму; вдосконалення організаційно-управлінської діяльності компетентних суб'єктів);

- наукові підходи щодо систематизації правових засад протидії тероризму в Україні з урахуванням їх ієрархічних зв'язків в залежності від юридичної сили;

- позиція щодо обумовленості поняття та системи суб'єктів протидії тероризму в Україні функціональним призначенням, суспільною роллю кожного із них у механізмі такої протидії, визначенням їх цілі та завдань, юридичних можливостей та обов'язків у даній сфері суспільних відносин;

- характеристика напрямків діяльності вищих органів влади (Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів

України), органів спеціального призначення (Служби безпеки України, Антитерористичного центру України, Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції, Управління державної охорони України, Служби зовнішньої розвідки України, Державна служба спеціального зв'язку тощо), центральних органів виконавчої влади в системі суб'єктів протидії тероризму в Україні;

- положення щодо поняття організації протидії тероризму, її ознак (комплексного характеру; координаційної спрямованості; дієвості застосування) та значення;

- пропозиції стосовно виокремлення та характеристики внутрішньо- та зовнішньоорганізаційних засад протидії тероризму в Україні в залежності від сфери її реалізації;

- пропозиції щодо визначення змісту інформаційно-аналітичного забезпечення протидії тероризму в залежності від рівня його здійснення (зовнішнього та внутрішнього);

- напрямки вдосконалення взаємодії в протидії тероризму, найважливішими серед яких є: правильне застосування міжнародних стандартів протидії тероризму; підвищення ефективності міжнародної взаємодії компетентних суб'єктів шляхом правильного визначення кола принципів, вибору форм та методів здійснення такої взаємодії; вдосконалення функціонування правоохоронної системи держави.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані у:

- науковій діяльності – як основа для подальших досліджень проблем організаційно-правових засад протидії тероризму (*акт впровадження*);

- законотворчій діяльності – в ході вдосконалення чинного національного законодавства, що регламентує діяльність із протидії тероризму в Україні (*акт впровадження*);

- практичній діяльності – з метою підвищення ефективності діяльності суб'єктів протидії тероризму в Україні (*акт впровадження*);

- освітньому процесі – під час підготовки підручників та навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративна діяльність поліції» «Суд та правоохоронні органи»; вони вже використовуються в ході проведення занять із зазначених дисциплін у Харківському національному університеті внутрішніх справ. Їх враховано також у навчально-методичних розробках, підготовлених за участю автора (*акт впровадження*).

Апробація результатів дисертації. Підсумки розроблення проблеми в цілому, окремих її аспектів, одержані узагальнення і

висновки було оприлюднено на міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах, зокрема: Публічне адміністрування в сфері внутрішніх справ (Київ, 2015), Пріоритетні проблеми юридичної науки: сучасний стан та перспективи вдосконалення (Київ, 2015), Сучасні наукові дослідження представників юридичної науки – прогрес законодавства України майбутнього (Дніпропетровськ, 2016), Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України (Львів, 2016), Роль права та закону в громадянському суспільстві» (Київ, 2016), Правова держава: напрямки та тенденції її розбудови в Україні (Одеса, 2016), Сучасні тенденції розвитку юридичної науки та практики» (Кривий Ріг, 2016), Юридична наука в ХХІ столітті: перспективні та пріоритетні напрями досліджень (Запоріжжя, 2016).

Публікації. Основні результати дослідження викладено в одноосібній монографії, 27 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав та тезах наукових повідомлень на 8 науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, 5 розділів, які включають 18 підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить ____ сторінок, з яких ____ сторінки основного тексту. Список використаних джерел складається з ____ найменувань і займає ____ сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначається її зв'язок з науковими програмами, планами та темами, окреслюються мета і задачі, об'єкт і предмет, методи дослідження, вказується на наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наводяться дані щодо апробації результатів дослідження та публікацій.

Розділ 1 «Соціально-правова характеристика тероризму та стан протидії йому в Україні» складається з трьох підрозділів, які присвячено аналізу історико-правових підвалин та умов розвитку протидії тероризму в світі; здійсненню соціально-правової характеристики тероризму в Україні; визначенню особливостей тероризму в Україні як об'єкта адміністративно-правової протидії

У підрозділі 1.1 *«Історико-правовий розвиток протидії тероризму в світі»* зазначається, що однією із надзвичайно гострих

проблем сучасного суспільства є організована злочинність та тероризм, прояви яких загрожують не лише життю і здоров'ю, правам і законним інтересам окремих громадян, але й зазіхають на національну безпеку цілих держав, міжнародний порядок. Останні роки дана злочинна активність, незважаючи на значні зусилля, що докладаються державами і міжнародними організаціями, для протидії їй, не лише не втрачає свого розповсюдження, але й розвивається, набуваючи нових форм і методів її здійснення. Все це вимагає як від міжнародної спільноти, так і від кожної окремої держави постійно вдосконалювати механізми боротьби із тероризмом. Зрозуміло, що Україна у даному випадку не є виключенням, і вона також повинна піклуватися про забезпечення належної ефективності та дієвості національної системи протидії тероризму, особливо враховуючи ту складну суспільно-політичну ситуацію, в якій перебуває наша країна сьогодні.

Акцентовано увагу, що розмірковуючи про сучасний стан, проблеми і недоліки, перспективи і шляху вдосконалення протидії тероризму в Україні, слід, перш за все, прослідкувати історико-правові аспекти протидії тероризму. У зв'язку із цим досліджено суспільно-політичні та організаційно-правові передумови, умови і засади становлення та розвитку даного процесу. Особлива увага приділена внеску у протидію тероризму таких міжнародних організацій Європи та Організація Об'єднаних Націй. Досліджено історію формування міжнародного нормативно-правового підґрунтя боротьби із тероризмом за такими напрямками як: 1) протидія терористичним актам, що пов'язані з незаконним захопленням повітряних суден; 2) протидія терористичним актам, що пов'язані з незаконним захопленням водного транспорту; 3) протидія терористичним актам, що пов'язані з незаконним утриманням фізичних осіб (посадових або службових осіб правомочних державних органів, суб'єктів господарювання, громадських організацій); 4) протидія терористичним актам, що пов'язані з незаконним викраденням осіб, які користуються спеціальним правом міжнародного захисту (глави держав, керівники силових структур, дипломатичні агенти, консули, їх родичі); 5) протидія терористичним актам, що пов'язані з незаконним захопленням адміністративних будівель; 6) терористичні акти, пов'язані з незаконним захопленням сухопутного транспорту; 7) протидія терористичним актам, що пов'язані з незаконним використанням (застосуванням) автоматичної вогнепальної зброї, вибухових пристроїв, хімічної зброї (масового ураження) чи засобів на реактивній тязі.

У підрозділі 1.2 «Загальна соціально-правова характеристика тероризму в Україні» зазначається, що тероризм – це багатоаспектне складне явище, дослідження якого передбачає проведення конструктивного аналізу його суспільно-правової природи, політичної, соціальної та правової точок зору. У зв'язку із цим, з метою з'ясування сутнісного змісту та характерних ознак понять «тероризм» і «терористичний акт», проаналізовано положення чинних нормативно-правових актів (як внутрішньодержавних, так і міжнародних), а також вивчено наукові думки та позиції з цього приводу. На підставі проведеного дослідження визначено поняття «тероризм в Україні». Акцентовано увагу, що тероризм знаходить свій вираз у реалізації терористичних актів, які представляють собою злочинні діяння, що проявляються в застосуванні терору по відношенню до пересічних громадян, суб'єктів владних повноважень, дипломатичних представників інших держав, державних чи урядових об'єктів, міжнародних організацій, суб'єктів господарювання, який супроводжується використанням автоматичної вогнепальної, хімічної чи біологічної зброї, гранат, ракет, інших вибухонебезпечних пристроїв та речовин, що тягне за собою кримінальну відповідальність згідно з нормами Кримінального кодексу України та ратифікованих міжнародних документів..

У підрозділі 1.3 «Особливості тероризму в Україні як об'єкта адміністративно-правової протидії» наголошено, що ті суспільно-політичні та соціально-економічні проблеми, які були притаманні і властиві Україні сьогодні створюють сприятливе підґрунтя для виникнення та процвітання злочинності, зокрема таких її особливо небезпечних форм як організована злочинність та тероризм. Це обумовлює гостру необхідність розробки і впровадження дієвих заходів оперативного реагування на зазначені негативні явища зі сторони суб'єктів владних повноважень з метою підтримки громадського порядку та забезпечення публічної безпеки, захисту законності та державного ладу.

В силу складності та багатоаспектності тероризму як явища питаннями теоретичного обґрунтування протидії йому та безпосередньої реалізації конкретних заходів і засобів, спрямованих на виявлення та усунення чинників тероризму, а також боротьбу із проявами терористичної активності та її наслідками, займаються теоретики та практики із різних галузей права. Втім особлива увага у вирішенні даного проблемного питання належить адміністративно-правовому механізму протидії, оскільки саме він відображає те, яким чином організована і функціонує державна система протидії

досліджуваному явищу: на яких засадах вона ґрунтується, які органи влади і у якій мірі цим опікуються, як відбувається забезпечення функціонування цієї системи, тощо.

У зв'язку із зазначеним з'ясовано сутнісний зміст поняття «адміністративно-правова протидія», задля чого проаналізовано відповідні положення чинного законодавства та доктринальні підходи. За результатами проведеного дослідження встановлено, що безпосереднім об'єктом адміністративно-правової протидії у вказаному секторі державних інтересів виступатимуть саме суспільні відносини, які виникають та відбуваються у ході незаконної діяльності груп осіб з особливими політичними чи релігійними поглядами, злочинних угруповань, військових формувань, об'єднань громадян, спортивних секцій, релігійних організацій, міжнародних служб чи організацій, у вигляді підготовки та (або) проведення терористичних актів, а також інших супутніх кримінальних правопорушень. Виокремлено та охарактеризовано основні властивості адміністративно-правової протидії тероризму в Україні. Запропоновано визначення поняття «адміністративно-правова протидія тероризму в Україні».

Розділ 2 «Правові засади протидії тероризму в державі» складається з чотирьох підрозділів, які присвячено вивченню поняття та правових підстав протидії тероризму в Україні; дослідженню поняття та структури адміністративно-правового механізму протидії тероризму в Україні; окресленню кола та змісту принципів адміністративно-правового забезпечення протидії тероризму; аналізу форм та методів адміністративно-правової протидії тероризму в Україні

У підрозділі 2.1 «*Поняття та правові підстави протидії тероризму в Україні*» зазначається, що у сучасному суспільстві як у побутовому спілкуванні, так і у наукових колах, і в юридичній практиці, і на політичному рівні, коли йдеться про протистояння якимось негативним, соціально небезпечним явищам, про їх подолання, використовується ціла низка термінів та термінологічних конструкцій, що позначають спрямовану на це діяльність, як то: «боротьба», «профілактика», «запобігання», «війна», «протидія», «подолання», «попередження», «контроль», «управління». Досліджено наукові точки зору щодо змісту та співвідношення даних понять у контексті протистояння злочинності та тероризму. Встановлено, що коли йдеться про вирішення такої суспільної проблеми як тероризм, то найчастіше вживається термін «боротьба», не в останню чергу й через те, що саме в якості боротьби визначено протистояння українських держави і суспільства тероризму у чинному законодавстві.

Зазначається, що у адміністративно-правовому контексті більш доцільним вбачається використання терміну «протидія», аніж «боротьба», оскільки він охоплює не тільки кримінально-правовий та кримінологічний аспекти протистояння тероризму (як останній), але й управлінський. Тобто адміністративно-правова протидія тероризму, характеризує як активні антитерористичні заходи та операції, так і політичний курс у вирішенні даної проблеми, що обрано владою, відображає ким, яким чином та у яких межах даний державна політика реалізується на практиці, як здійснюється її організаційне забезпечення, на яких управлінських засадах все це відбувається тощо. Висловлено власне бачення суті протидії тероризму в адміністративно-правовому контексті.

На підставі такого критерію як юридична сила нормативно-правового акту досліджено законодавчі підвалини та засади здійснення адміністративно-правової протидії тероризму. У ході та за підсумками дослідження висловлено власну думку щодо ролі кожного рівня законодавчого регулювання для забезпечення протидії тероризму, а також щодо стану нормативно-правового забезпечення даної протидії в Україні в цілому.

У підрозділі 2.2 «Сутність та структура адміністративно-правового механізму протидії тероризму в Україні» наголошено, що стрімкий розвиток людства супроводжувався та супроводжується сьогодні не лише позитивними аспектами, але й появою негативних явищ, одним з яких є тероризм. Звернено увагу на наукові погляди щодо зв'язку суспільного прогресу і глобалізації із процвітанням тероризму.

Зазначається, що особлива роль адміністративно-правового механізму у протидії тероризму обумовлена перш за все тим, що він, пов'язаний з безпосередньою реалізацією державної політики в усіх основних сферах суспільного життя за всіма найважливішими напрямками. А від так, саме з даним механізмом прямим чином пов'язана робота більшості органів влади, в тому числі тих, що здійснюють правоохоронну та правозахисну діяльність, які користуються його методами і засобами. Досліджено доктринальні підходи до розуміння сутнісного змісту та кола основних ознак адміністративно-правового механізму протидії різного роду негативним явищам (як то: організована злочинність, корупція, наркозлочинність, тероризм тощо). З'ясовано поняття та властивості категорії «механізм адміністративно-правового забезпечення». Наведено власне бачення кола та змісту основних ознак адміністративно-правового механізму протидії тероризму. Визначено

поняття «адміністративно-правовий механізм протидії тероризму».

Досліджено елементний склад адміністративно-правового механізму протидії тероризму. Структурні елементи адміністративно-правового механізму протидії тероризму згруповано у такі блоки: нормативно-правовий; інституціональний блок; функціональний

У підрозділі 2.3 «Принципи адміністративно-правового забезпечення протидії тероризму» наголошується, що важливим кроком на шляху забезпечення нормального функціонування адміністративно-правового механізму протидії тероризму є визначення принципів, на яких воно має ґрунтуватися. У зв'язку із цим досліджено наукові підходи до тлумачення сутнісного змісту та значення поняття принцип, як у філософському контексті, так і у розрізі правової науки та теорії державного управління. Визначені характерні ознаки (властивості) принципів адміністративно-правового забезпечення протидії тероризму. Визначено дані принципи як прямо чи опосередковано відображені у нормах позитивного права, обумовлені особливостями об'єктивного розвитку суспільного життя та засновані на них найбільш загальні, базисні, імперативні вимоги, які пред'являються до організації та функціонування механізму адміністративно-правової протидії тероризму, й у відповідності з якими повинні будувати та реалізовувати свою поведінку суб'єкти цієї протидії.

Проаналізовано чинне законодавство та наукові джерела на предмет визначення кола принципів протидії тероризму. За підсумками проведеного дослідження виокремлено та охарактеризовано зміст таких принципів досліджуваної протидії: гуманізм та верховенство права; законність; принцип комплексності; поєднання принципів єдиноначальності та колегіальності; системність та безперервність; підконтрольність; гласність; науковість; взаємодія та міжнародне співробітництво.

У підрозділі 2.4 «Форми та методи адміністративно-правової протидії тероризму в Україні» досліджено поняття «форми» та «метода», задля чого проаналізовано відповідні словникові та енциклопедичні джерела. Розглянуто випадки застосування даних категорій у сфері права та державного управління. Визначено форми адміністративно-правової протидії тероризму як зовнішній вираз (вигляд, прояв) тих окремих дій та комплексних заходів що розробляються та здійснюються компетентними суб'єктами з метою протидії тероризму. До кола зазначених форм віднесено: нормотворчість, видання нормативних актів індивідуального характеру, юридична відповідальність, взаємодія, контроль,

профілактика, просвітницька діяльність. Враховуючи положення чинного законодавства, а також існуючі наукові напрацювання з цього приводу, охарактеризовано зміст та значення кожної форми для досліджуваної протидії.

Досліджено сутність та значення методів переконання та примусу як складових механізму адміністративно-правової протидії тероризму.

Наголошено на тому, що визначення форм та методів є абсолютно необхідним кроком на шляху запровадження ефективного механізму адміністративно-правової протидії тероризму, оскільки саме ці елементи визначають зовнішній вигляд, внутрішню будову (організацію) та характер функціонування даного механізму, тобто якими способами та з використанням яких прийомів досягаються поставлені перед ними завдання та цілі.

Розділ 3 «Система та адміністративно-правовий статус суб'єктів протидії тероризму в Україні» складається з чотирьох підрозділів, які присвячено визначенню поняття та вивченню системи суб'єктів протидії тероризму в Україні; дослідженню діяльності вищих органів влади в системі суб'єктів протидії тероризму в Україні; визначенню ролі органів спеціального призначення в системі суб'єктів протидії тероризму в Україні; характеристиці місця центральних органів виконавчої влади в системі суб'єктів протидії тероризму в Україні.

У підрозділі 3.1 *«Поняття та система суб'єктів протидії тероризму в Україні»* з метою формулювання визначення поняття «суб'єкти протидії тероризму в Україні», досліджено сутнісний зміст термінів «суб'єкт», «суб'єкт права», суб'єкт правовідносин», у зв'язку із чим проаналізовано словникові та енциклопедичні джерела, вивчено наукові думки з цього приводу. Наведене власне визначення поняття «суб'єкти протидії тероризму в Україні».

Вивчено доктринальні підходи до тлумачення поняття «система». Встановлено, що система суб'єктів протидії тероризму являє собою сукупність визначених на рівні законодавства суб'єктів, які взаємодіють між собою задля запобігання, виявлення, припинення та мінімізації наслідків терористичної діяльності. Звернено увагу на сутнісний зміст та значення правового статусу. Проведено дослідження чинного законодавства на предмет закріплення у ньому кола суб'єктів, що формують досліджувану систему. Акцентовано увагу на доцільності віднесення до законодавчо закріпленого кола суб'єктів протидії тероризму адміністративні суди та органи прокуратури. За підсумками проведеного дослідження зроблено висновки щодо структури системи суб'єктів протидії тероризму в

Україні.

У підрозділі 3.2 «Президент України, Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України в системі суб'єктів протидії тероризму в Україні» зазначається, що чільне місце в системі суб'єктів протидії тероризму в Україні займають державні органи влади – Президент України, Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України. Саме вони визначають політико-правові та організаційно-управлінські підвалини та засади на яких здійснюється організація та функціонування механізму протидії тероризму в державі.

У зв'язку із зазначеним, з метою з'ясування загальних та специфічних аспектів правового статусу зазначених органів влади, зокрема з'ясування їх ролі у питанні протидії тероризму проаналізовано положення чинного законодавства. Вивчено наукові точки зору та позиції щодо участі даних суб'єктів у вказаній протидії. Досліджено нормотворчі, організаційно-установчі, координаційні та контрольні функції і повноваження Глави держави, Парламенту та Уряду України як суб'єктів протидії тероризму. У ході та за підсумками проведеного дослідження висловлено власну точку зору щодо стану правового врегулювання становища даних суб'єктів як учасників системи протидії тероризму

У підрозділі 3.3 «Роль органів спеціального призначення в системі суб'єктів протидії тероризму в Україні» досліджено положення чинного законодавства з метою з'ясування кола органів спеціального призначення в системі суб'єктів протидії тероризму в Україні. Проаналізовано загальні та специфічні аспекти правового становища Служби безпеки України. Окрема увага приділена Антитерористичному центру, що функціонує у складі СБУ. Визначені та охарактеризовано зміст основних напрямків, за якими здійснюють протидію тероризму дані органи держави. Вивчено правові засади участі у протидії тероризму Управління державної охорони України та Національної поліції України, з'ясовано коло і зміст завдань, функцій та повноважень даних органів у досліджуваній сфері. Проаналізовано положення чинного законодавства щодо участі у протидії тероризму Служби зовнішньої розвідки України та Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України. Висвітлено напрямки їх роботи у даній галузі та повноваження щодо її проведення. За підсумками дослідження висловлені власні зауваження і пропозиції щодо правового регулювання діяльності органів спеціального призначення в системі суб'єктів протидії тероризму в Україні.

У підрозділі 3.4 «Місце центральних органів виконавчої влади в

системі протидії тероризму в Україні» зазначається, що не менш важливий внесок у вирішення питання протидії тероризму вносять центральні органи виконавчої влади. Вони, реалізуючи та забезпечуючи закріплену в законодавстві України державну політику у відповідних сферах суспільного життя, виконують вкрай важливі завдання із захисту та недопущення порушення інтересів держави, інтересів, прав і свобод фізичних та юридичних осіб від протиправних посягань, особливо таких небезпечних як тероризм. У зв'язку із цим у даному підрозділі проаналізовано положення чинного законодавства з метою з'ясування загальних аспектів та особливостей правового статусу окремих центральних органів виконавчої влади як системи суб'єктів протидії тероризму. Висвітлено основні напрямки роботи та повноваження щодо протидії тероризму таких центральних органів виконавчої влади як: МВС України, Міноборони України, Адміністрація Держприкордонслужби України, Мін'юст України. Висловлені висновки та зауваження щодо стану і перспектив розвитку законодавчого регулювання правового статусу центральних органів виконавчої влади як суб'єктів протидії тероризму в Україні.

Розділ 4 «Організаційно-правові засади діяльності суб'єктів протидії тероризму» складається з чотирьох підрозділів, які присвячено з'ясуванню поняття та значення організації забезпечення протидії тероризму; аналізу принципів організації забезпечення протидії тероризму; характеристиці внутрішньо- та зовнішньоорганізаційних засад протидії тероризму; дослідженню інформаційно-аналітичного забезпечення протидії тероризму.

У підрозділі 4.1 «Поняття та значення організаційно-правового забезпечення протидії тероризму» зазначається, що ефективність та результативність протидії тероризму прямим та значним чином визначається якістю організаційного забезпечення даного процесу. У зв'язку із цим у даному підрозділі проведено вивчення сутнісного змісту та стану правової регламентації зазначеного забезпечення.

Проаналізовано наукові думки та позиції щодо поняття та значення організації, організаційних засад протидії злочинності в тому числі тероризму. Вивчено положення чинних законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів на предмет визначення ними матеріально-правових та процедурних засад організаційного забезпечення протидії тероризму. Під організаційно-правовими засадами забезпечення протидії тероризму в Україні запропоновано розуміти складний багатоаспектний процес, який передбачає необхідність залучення значних людських сил та технічних засобів зі сторони органів державної влади з метою забезпечення належного

рівня ефективності та постійної координації діяльності Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, Міністерства закордонних справ України, Державної прикордонної служби України, Державної фіскальної служби України та інших компетентних суб'єктів боротьби з тероризмом, й проявляється в реалізації останніми ряду внутрішньо- та зовнішньоорганізаційних заходів науково-методичного, фінансового (матеріально-технічний), інформаційно-аналітичного та кадрового характеру. Виокремлені ключові ознаки організаційно-правового забезпечення протидії тероризму та охарактеризовані основні напрямки за якими воно здійснюється.

У підрозділі 4.2 «Принципи організаційного забезпечення протидії тероризму» підкреслюється, що для того, щоб організаційне забезпечення було якісним та ефективним, процес його здійснення, окрім іншого, має ґрунтуватися на відповідних, чітко визначених принципах. У зв'язку із цим досліджено наукові думки і точки зору з приводу сутнісного змісту та значення (ролі) принципів організаційного забезпечення. Проаналізовано чинне законодавство на предмет закріплення у ньому принципів організаційного забезпечення протидії тероризму, а також вивчено наукові підходи до класифікації (групування) даних принципів.

На підставі аналізу законодавчих, доктринальних та навчальних джерел виокремлено і охарактеризовано зміст основних принципів організації забезпечення протидії тероризму до яких, зокрема віднесено такі: чітка ієрархія серед суб'єктів боротьби з тероризмом; міжнародне співробітництво з метою по-перше, приведення положень внутрішнього законодавства у відповідність з новітніми тенденціями попередження, виявлення, боротьби та усунення наслідків від терористичної діяльності, а по-друге, запозичення позитивного зарубіжного досвіду у цій сфері; динамічна кадрова політика, спрямована на оперативне заміщення посад в системі суб'єктів протидії тероризму, а також утворення тимчасових консультативно-дорадчих органів при Кабінеті Міністрів України, постійно діючих робочих органів при відповідних відомствах і т.п.; систематичне вивчення матеріалів кримінальних проваджень й узагальнення результатів оперативного реагування, що містять інформацію про проведені антитерористичні заходи, з метою виявлення прогалин і недоліків у здійсненні досліджуваної протидії та вжиття заходів щодо їх усунення.

У підрозділі 4.3 «Характеристика внутрішньо- та зовнішньоорганізаційних засад протидії тероризму» досліджено

наукові підходи до розуміння сутності, значення та кола внутрішньоорганізаційних та зовнішньоорганізаційних засад протидії тероризму. На підставі аналізу чинного законодавства, а також відповідних доктринальних джерел виокремлено та охарактеризовано наступні засад протидії тероризму: 1) взаємодія між суб'єктами владних повноважень у вказаній сфері суспільного життя; 2) дотримання загальнообов'язкових правил поведінки та стандартів, що стосуються субординації; 3) нормативно-правове забезпечення діяльності суб'єктів боротьби з тероризмом усіх рівнів; 4) підготовка та перепідготовка фахівців, що володіють практичними навиками та спеціальними знаннями за вказаним спрямуванням; 5) координація застосування технічних засобів, використання людських ресурсів і вжиття практичних заходів щодо протидії тероризму; 6) оптимізація структури уповноважених суб'єктів державної влади у сфері протидії терористичній діяльності на території України.

За підсумками проведеного дослідження внутрішньо- та зовнішньоорганізаційними засадами протидії тероризму визначено як регламентовані на законодавчому рівні акти поведінки компетентних суб'єктів, в тому числі міжнародних організацій, представників іноземних держав, їх відомств, що спрямовані на забезпечення сталої діяльності суб'єктів безпосередньої та опосередкованої протидії тероризму як у межах державного кордону України, так і по відношенню до національних повітряних суден і дипломатичних представників, що перебувають на територіях інших суб'єктів міжнародного права. Висловлено власні зауваження та міркування щодо стану нормативно-правового врегулювання внутрішньо- та зовнішньоорганізаційними засадами протидії тероризму.

У підрозділі 4.4 «Інформаційно-аналітичне забезпечення протидії тероризму» зазначається, що питання інформаційного забезпечення та супроводу діяльності органів влади є дуже важливим аспектом їх функціонування. Це, звісно ж стосується і діяльності органів держави щодо протидії тероризму. У зв'язку із цим проаналізовано поняття «інформація» та «інформаційне забезпечення», задля чого вивчено відповідні законодавчі положення, а також доктринальні підходи до розуміння сутнісного змісту у ключових ознак даних категорій. Звернено увагу на види інформації.

Виокремлено два рівні системи інформаційно-аналітичного забезпечення протидії тероризму в Україні: зовнішній та внутрішній. Охарактеризовано сутнісний зміст та елементний склад, кожного рівня інформаційно-аналітичного забезпечення досліджуваної протидії. Проведено вивчення нормативно-правових підвалин і засад організації

та безпосередньої реалізації даного забезпечення. Висловлено власні думки і зауваження з приводу стану інформаційно-аналітичного забезпечення протидії тероризму в Україні.

Розділ 5 «Шляхи вдосконалення взаємодії у протидії тероризму» складається з трьох підрозділів, які присвячено вивченню правових підстав міжнародної взаємодії у протидії тероризму та шляхи їх удосконалення; аналізу принципів, форм та метод міжнародної взаємодії у протидії тероризму; визначенню шляхів підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів щодо протидії тероризму.

У підрозділі 5.1 «Правові підстави міжнародної взаємодії у протидії тероризму та шляхи їх удосконалення» зазначається, що сучасний тероризм характеризується високим рівнем організованості та транснаціональністю, а його прояви загрожують не лише окремим державам і націям, а й міжнародному ладу. Це актуалізує питання підвищення якості міжнародного співробітництва з метою забезпечення високої ефективності та дієвості протидії терористичній діяльності. Досліджено наукові точки зору з приводу важливості та стану міжнародної співпраці у сфері протидії тероризму. Проведено аналізу нормативно-правових засад і підвалин участі України у міжнародному співробітництві з питань протидії тероризму. Встановлено основні напрямки даного співробітництва, охарактеризовано їх зміст та значення.

Висловлені власні думки з приводу сучасного стану міжнародної співпраці щодо протидії тероризму. Наголошено на тому, що для забезпечення ефективного та результативного міжнародного співробітництва з питань протидії тероризму, потрібне не лише якісне та змістовне нормативно-правове підґрунтя, але й проведення учасниками даного співробітництва конструктивної організаційно-управлінської роботи, спрямованої на забезпечення даної взаємодії. Тобто учасники співробітництва повинні не лише декларувати свою участь у ньому, підписуючи ті чи інші міжнародні договори, виявляти готовність та реальну здатність реалізовувати, закріплені у таких міжнародних документах вимоги. Саме тому дуже важливим моментом для удосконалення механізму досліджуваної взаємодії є обов'язок її держав-учасниць забезпечувати належну професійну підготовку та ресурсне забезпечення тих посадових осіб, органів держави, які займаються безпосереднім здійсненням, передбачених у міжнародних договорах заходів щодо протидії тероризму.

У підрозділі 5.2 «Принципи, форми та методи міжнародної взаємодії у протидії тероризму» зазначається, що міжнародне

співробітництво держав у цій важливій сфері ґрунтується на системі певних критеріїв, стандартів, тобто міжнародних принципах. Це загальні, керівні, загальновизнані положення, що визначають сутність організації та діяльності держав, а також міжнародних організацій у сфері боротьби із різними проявами злочинної.

Досліджено наукові точки зору щодо сутності, значення та кола принципів міжнародного співробітництва у тих чи інших сферах, зокрема з питань протидії організованій транснаціональній злочинності та тероризму. Вивчено міжнародно-правові документи на предмет закріплення у них принципів зазначеної взаємодії. Виокремлено та охарактеризовано зміст і значення для міжнародної взаємодії у протидії тероризму наступних принципів: невтручання у внутрішні справи один одного; дотримання основних прав і свобод людини; обмеження співпраці тільки справами про злочини терористичного характеру; невідворотність відповідальності за скоєний злочин; гуманність.

На підставі аналізу чинного міжнародного та національного законодавства визначено та висвітлено сутність і зміст основних форм і методів міжнародної взаємодії з питань протидії тероризму. Висловлено власні міркування та зауваження щодо дієвості та перспектив розвитку форм і методів міжнародної взаємодії у зазначеній сфері.

У підрозділі 5.3 «Шляхи підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів щодо протидії тероризму» проаналізовано існуючі наукові точки зору і пропозиції щодо стану протидії тероризму в Україні, необхідності та перспективних шляхів і напрямків її (протидії) вдосконалення. Досліджено данні міжнародних звітів з приводу стану і темпів розповсюдження терористичної активності у світі.

На підставі аналізу чинного міжнародного та національного нормативно-правового підґрунтя протидії тероризму, а також враховуючи відповідні наукові точки зору і рекомендації з цього приводу, запропоновані наступні кроки щодо: підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів щодо протидії тероризму: узгодження та уточнення понятійно-термінологічного апарату, що міститься у різних антитерористичних законодавчих актах України, з урахуванням тих формулювань відповідних понять, що містяться у міжнародних правових актах з питань протидії тероризму, до яких приєдналася Україна; розроблення та запровадження конкретних підходів до оцінювання потенційних загроз національній безпеці: посилення профілактичної роботи у сфері протидії тероризму;

вдосконалення якості та результативності взаємодії як між різними ланками в середині правоохоронної системи України, так і між суб'єктами правоохоронної діяльності та іншими органами державної влади. Охарактеризовано сутнісний зміст та значення наведених пропозицій для підвищення ефективності і дієвості протидії тероризму в Україні.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукової проблеми – на основі аналізу існуючих наукових джерел, а також чинного національного законодавства України, правозастосовної практики удосконалення адміністративно-правового механізму протидії тероризму і вироблення на цій основі відповідної концепції. В результаті проведеного дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети.

1. На підставі аналізу міжнародних нормативно-правових актів, що приймалися з метою протидії тероризму на різних історичних етапах розвитку суспільства встановлено, що чільне місце в формуванні не лише суспільної думки про таке глобальне антисоціальне явище як міжнародний тероризм у всіх його можливих проявах, але й правових методів виявлення та надання правильної кваліфікації незаконним діянням правопорушника (групи осіб), засобів запобігання, попередження, боротьби й протидії терористичним актам, займають міжнародні організації – Рада Європи та Організація Об'єднаних Націй. При цьому основна цінність діяльності таких міжнародних формувань у вказаному вище напрямі полягає в можливості узагальнювати практичний досвід силових структур усіх держав-членів, що налічує значну кількість процесуальних рішень, оперативного-розшукових та організаційних заходів, елементів процесу кримінального переслідування, звітної інформації за проведений обсяг роботи з цього приводу, характеризуючих та анкетних даних про осіб, які скоїли терористичні акти чи підозрюються у їх вчиненні тощо.

2. Здійснено характеристику соціально-правової природи тероризму у зв'язку з чим під поняттям «тероризм в Україні» запропоновано розуміти стійке незаконне соціально-політичне явище на чітко визначеній адміністративно-територіальній одиниці, яке передбачає наявність як окремих правопорушників, так і цілих груп терористів чи терористичних організацій, які об'єднують в собі осіб за особливими релігійними, політичними, духовними, соціальними або іншими екстремістськими поглядами, діяльність яких полягає в

досягненні єдиної злочинної мети у вигляді задоволення власних потреб за рахунок українського суспільства (пересічних громадян) чи конкретних їх членів (посадових або службових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та інших представників публічного адміністрування), використовуючи при цьому насильницькі (терористичні) методи, прийоми й операції.

3. Обґрунтовано, що безпосереднім об'єктом адміністративно-правової протидії тероризму виступатимуть саме суспільні відносини, які виникають та відбуваються у ході незаконної діяльності груп осіб з особливими політичними чи релігійними поглядами, злочинних угруповань, військових формувань, об'єднань громадян, спортивних секцій, релігійних організацій, міжнародних служб чи організацій, у вигляді підготовки та (або) проведення терористичних актів, а також інших супутніх кримінальних правопорушень. Йдеться про такі небезпечні явища, як: бомбовий тероризм; ядерний тероризм; тероризм у сфері цивільної авіації; політичний тероризм; міжнародний тероризм; фінансування тероризму; вербування осіб з метою залучення до терористичної діяльності.

4. З'ясовано, що адміністративно-правовий механізм протидії тероризму являє собою єдину, складну, динамічну систему юридичних, організаційних, управлінських, політичних, економічних, виховних та інших заходів і методів, що розробляються та реалізуються компетентними органами державної влади (зокрема її виконавчої гілки) і посадовими особами, як індивідуально, так і у взаємодії один з одним, органами місцевого самоврядування та представниками громадськості на підставі, порядку та межах визначених адміністративним законодавством, з метою максимального забезпечення захисту окремих людей, їх груп, суспільства і держави в цілому від проявів тероризму та їх небезпечних наслідків, ефективного протистояння терористичній діяльності та викорінення тероризму як явища взагалі. За своєю сутністю, своїм призначенням даний адміністративно-правовий механізм є комплексним державно-владним інструментом, який має і політико-правові, і організаційно-управлінські, і соціально-економічні й інші аспекти. Такий складний, багатогранний характер даного інструмента дозволяє його застосовувати не лише як засіб захисту суспільства й держави від проявів тероризму та їх негативних наслідків, але й дає змогу, використовуючи можливості цього інструменту, вести реальний активний наступ на це надзвичайно небезпечне, руйнівне, антисоціальне явище.

5. Під поняттям «адміністративно-правова протидія тероризму в Україні» запропоновано розуміти набір передбачених діючим законодавством заходів, прийомів та операцій політико-правового, організаційного, економічного та іншого характеру, які реалізуються компетентними суб'єктами владних повноважень з метою попередження та (або) припинення терористичної активності, усунення її негативних наслідків, виявлення та ліквідації умов і факторів, що сприяють виникненню та розвитку терористичної діяльності. Дана протидія проявляється як у прийнятті компетентними суб'єктами нормативно-правових актів, здійсненні правозастосовної діяльності, проведенні організаційно-управлінських, координаційних та інших заходів.

На підставі аналізу норм Конституції України, міжнародних нормативно-правових актів, законів і підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють основні засади протидії тероризму, обґрунтовано, що сьогодні в Україні закладені основні організаційно-правові підвалини протидії тероризму, які загалом відповідають світовим тенденціям у цій сфері. Існує більш-менш чітке бачення того, у якому напрямку та якими шляхами має рухатися наша держава, прагнучи забезпечити ефективне протистояння тероризму та гарантувати надійний і, що найважливіше, реальний захист свого населення. Визначено систему суб'єктів протидії тероризму та надано у їх розпорядження відповідні повноваження. Встановлено види юридичної відповідальності за терористичну діяльність, а також частково сформовані механізми здійснення контролю за суспільними відносинами і процесами, порушення законодавчої дисципліни в яких найчастіше сприяє «процвітанню» тероризму.

Серед основних недоліків адміністративно-правового забезпечення протидії тероризму названо: по-перше, значна частина його положень є доволі загальними і, при цьому, не мають подальшого розвитку; по-друге, недостатньо уваги, приділено врегулюванню питань здійснення профілактичної діяльності у сфері протидії тероризму (її суб'єктно-об'єктному складу, принципам, напрямкам, методам, формам тощо); по-третє, більш змістовної регламентації вимагають питання взаємодії суб'єктів протидії тероризму на національному рівні (її суб'єкти, принципи, напрямки, форми, порядок (процедури)).

6. Доведено, що сутнісний зміст принципів адміністративно-правового забезпечення протидії тероризму складають такі характерні ознаки:

– по-перше, мають фундаментальний, загальний, імперативний характер. Тобто ті вимоги, що містять у собі принципи, які із них випливають, являються основоположними, керівними та незаперечними для всіх, хто перебуває у сфері їх дії;

– по-друге, за своєю сутністю принципи – це узагальнена теоретична інтерпретація законів і закономірностей об'єктивного розвитку тих чи інших суспільних відносин. Тобто певна особливість, закономірність суспільного розвитку стає принципом лише після того, як вона була усвідомлена, проаналізована, обґрунтована та сформульована людиною у вигляді відповідного переконання, твердження, відправної норми, ідеї;

– по-третє, принципи відображають не всі, а тільки найбільш суттєві, з точки зору людини, закономірності та особливості існування, розвитку, організації чи функціонування чогось (когось);

– по-четверте, коли йдеться про принципи діяльності чи відносин, що регулюються правом, то такі принципи обов'язково повинні бути так чи інакше відображені у діючому законодавстві.

7. Виокремлено такі загальні форми протидії тероризму, а саме: а) нормотворчість (це діяльність компетентних органів і посадових осіб із розробки та введення дію нових правових норм та зміни чи скасування вже існуючих. Призначення нормотворчості як форми протидії тероризму полягає у тому, що в ході її здійснення формулюються та встановлюються правові засади та підстави, на яких відбувається функціонування адміністративно-правового механізму протидії тероризму, а також визначається правовий порядок його роботи.); б) видання нормативних актів індивідуального характеру (індивідуальні акти управління) (це форма державно-управлінської діяльності, що реалізується в ході здійснення правозастосовної діяльності та полягає у виданні компетентними суб'єктами правових актів, які стосуються прав та обов'язків конкретної особи. Дана форма протидії тероризму має як зовнішній, так і внутрішній характер. В першому випадку індивідуальні акти видаються стосовно осіб, які перебувають поза межами організаційної структури адміністративно-правового механізму протидії тероризму (наприклад, надання особі дозволу на придбання, зберігання та носіння зброї), у другому ж індивідуальні правові акти стосуються вирішення внутрішньоорганізаційних питань (наприклад, наказ керівника того чи іншого органу влади про призначення особи на певну посаду)); в) юридична відповідальність. (специфіка цієї форми полягає у тому, що вона утворюється та реалізується завдяки двом вищезгаданим формам. Так встановлюється юридична відповідальність в ході

відповідної нормотворчої діяльності, а притягнення до неї супроводжується прийняттям відповідних індивідуальних юрисдикційних актів. Саме вона є найбільш жорстким засобом, з-поміж усіх, які держава має у своєму розпорядженні і якими може скористатися, здійснюючи зазначену протидію. Вона є інструментом боротьби, хоча й з менш небезпечними правопорушення, втім скоєння яких може призвести до «розхитування», послаблення громадської безпеки та громадського порядку, сприяти формуванню «зручних» для ведення терористичної діяльності умов та обставин); г) взаємодія (являє собою взаємоузгоджену за певними моментами (критеріями), спільно здійснювану декількома суб'єктами, діяльність, спрямовану на досягнення спільної мети, якою є викорінення тероризму); г) контроль (є однією з ключових та дуже важливих форм адміністративно-правової протидії тероризму, особлива роль контролю обумовлена тим, що саме в ході його проведення виявляються слабкі та вразливі місця у правоохоронній, економічній, соціальній, інформаційній та інших сферах суспільного життя, а також такі ж слабкі та ненадійні ланки у відповідних державно-владних механізмах, покликаних управляти відносинами у цих сферах та забезпечувати їх нормальне протікання, що створюють чи можуть створювати відповідний «сприятливий клімат» для ведення терористичної діяльності); д) профілактика (профілактика орієнтовна не стільки на пряму боротьбу із конкретними проявами тероризму (хоча і не виключає цього), скільки на забезпечення підтримки суспільних відносин і процесів у такому стані, за наявності якого можливість вчинення терористичних дій, а також іншої діяльності, спрямованої на сприяння розвитку і поширення тероризму, зводилася до мінімуму); е) просвітницька діяльність (передбачає проведення компетентними суб'єктами освітньо-виховної та інформаційно-пропагандистської роботи, спрямованої на формування належного рівня правосвідомості громадян та зміцнення їх правової і загальної культури).

В якості основних методів протидії тероризму названо переконання та примус. Переконання як метод протидії тероризму передбачає встановлення між суб'єктами які його застосовують та об'єктами, щодо яких цей метод застосовується певного діалогу, який не передбачає відносин підпорядкування та надання першими другим владних (імперативних) велінь, вказівок. Примус, як метод протидії тероризму, передбачає застосування до осіб певних обмежень та покладання на них додаткових обов'язків, у зв'язку із цим фактичні та правові підстави звернення до примусу повинні бути чітко визначеними.

8. Під поняттям «суб'єкти протидії тероризму в Україні» запропоновано розуміти учасників правовідносин у сфері протидії тероризму, які наділені закріпленим в законодавстві обсягом прав та обов'язків із запобігання, виявлення, припинення та мінімізації наслідків терористичної діяльності. В свою чергу система суб'єктів протидії тероризму являє собою сукупність визначених на рівні законодавства суб'єктів, які взаємодіють між собою задля запобігання, виявлення, припинення та мінімізації наслідків терористичної діяльності.

Обґрунтована необхідність внести зміни до ст. 4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» та включити, у перелік суб'єктів протидії тероризму в Україні – суди України, так як без їх участі, у встановлених чинним законодавством випадках, така протидія буде досить складною або взагалі неможливою та органи прокуратури, у зв'язку з тим, що вони виступають важливими суб'єктами протидії тероризму, оскільки саме прокуратура є одним із ключових суб'єктів координації діяльності правоохоронних органів щодо боротьби із злочинністю та корупцією, а також нагляду за дотриманням законності суб'єктами, які здійснюють правоохоронну діяльність в цілому та приймають участь у антитерористичних заходах зокрема.

9. Доведено, що роль Президент України як суб'єкт протидії тероризму в Україні проявляється через його нормотворчі та організаційно-установчі повноваження. Тобто глава держави здійснює діяльність, спрямовану на нормативно-правове забезпечення протидії тероризму, а також шляхом створення, ліквідації, реорганізації та здійснення керівництва іншими суб'єктами протидії тероризму.

З'ясовано, що Верховна Рада України в якості суб'єкта системи протидії тероризму в Україні, здійснює свої повноваження у даній сфері через законодавчу, контрольну та організаційно-установчу функції. Парламент є одним із ключових суб'єктів у питання формування нормативно-правового підґрунтя здійснення протидії тероризму. Саме даний орган визначає, у відповідності до норм Конституції України та міжнародних угод, до яких приєдналася наша держава, основоположні юридичні підвалини і принципи організації та функціонування адміністративно-правового механізму протидії зазначеному антисоціальному явищу. Усі інші органи держави, в тому числі Президент і Кабінет Міністрів України, реалізують свої нормотворчі повноваження щодо протидії тероризму тільки у межах тих правових засад, що визначені законами. Крім того парламент приймає участь у створенні, ліквідації, реорганізації та контролі за діяльністю ряду інших суб'єктів досліджуваної протидії.

Акцентовано увагу, що Кабінет Міністрів України займає особливе місце серед органів вищої влади – суб'єктів протидії тероризму в Україні. Специфіка його ролі у досліджуваній протидії полягає у тому, що саме він виступає головним суб'єктом формування державної політики у правоохоронній сфері та галузі забезпечення національної безпеки, яку реалізує як безпосередньо, так і через інші органи виконавчої влади, покладаючи на них відповідні завдання та функції. Основними формами участі Кабінету Міністрів України у протидії тероризму є: створення, ліквідація, реорганізація інших суб'єктів таких правовідносин, здійснення координації їх діяльності та контролю за нею, розроблення та затвердження соціально-економічних, політико-правових та інших програм розвитку і відповідних їм планів дій (заходів); здійснення підзаконної нормотворчості, спрямованої на розвиток законодавчих положень з питань протидії тероризму.

10. Охарактеризовано повноваження органів спеціального призначення в системі суб'єктів протидії тероризму в Україні. Обґрунтовано висновок про те, що Служба безпеки України, а також функціонуючий у її складі Антитерористичний центр, виступають одними із ключових суб'єктів вироблення та безпосередньої реалізації практичних заходів щодо протидії тероризму. Виявлено, що Управління державної охорони України як суб'єкт протидії тероризму в Україні здійснює діяльність, спрямовану на забезпечення безпеки визначених у законодавстві органів державної влади, посадових осіб і членів їх сімей, а також відповідних об'єктів. Така діяльність полягає в безпосередній участі даного органу в спецопераціях з припинення терористичних актів, а також забезпеченні інших суб'єктів протидії тероризму необхідними силами та засобами протидії й спостереженні за їх ефективним використанням. Враховуючи те, що ст. 4 (суб'єкти боротьби з тероризмом) Службу зовнішньої розвідки відносить до суб'єктів протидії тероризму, які лише в необхідних випадках залучаються до такої діяльності, а ст. 5 зазначеного нормативно-правового акта визначає повноваження даного органу вже серед суб'єктів, які мають безпосереднє відношення до протидії тероризму, очевидно є наявність неузгодженості положень зазначених статей Закону України «Про боротьбу з тероризмом». Враховуючи важливість завдань, які виконує Служба зовнішньої розвідки України у сфері протидії тероризму, даний орган спеціального призначення запропоновано віднести до суб'єктів, які безпосередньо здійснюють таку діяльність. Встановлено, що Адміністрація Держспецзв'язку України, яка функціонує в структурі Державної служби спеціального

зв'язку та захисту інформації України виконує велику кількість завдань, направлених на протидію тероризму в Україні, а тому, на нашу думку, даний орган спеціального призначення, логічно віднести до суб'єктів, які безпосередньо протидіють тероризму, про що слід закріпити відповідну норму у ст. 4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом».

11. Обґрунтовано, що до процесу протидії такому надзвичайно небезпечному антисоціальному явищу як тероризм залучається широке коло центральних органів виконавчої. І хоча кожен із них здійснює дану протидію у досить вузькому контексті, а саме у межах своєї компетенції та відповідного їй функціонального призначення того чи іншого центрального органу виконавчої влади, втім це не зменшує значення їх внеску у спільну справу боротьби із проявами терористичної діяльності. Більш того, такий підхід дозволяє кожному із вищезгаданих суб'єктів більш ретельно та детально підійти до вирішення завдань щодо протидії тероризму і підвідомчих їм сферах. Також наголошено, що всі суб'єкти протидії тероризму є структурними елементами єдиної системи, механізму, а отже вони постійно взаємодіють між собою, надаючи відповідну допомогу і підтримку один одному на шляху до єдиної мети.

З'ясовано, що незважаючи на специфіку завдань, функцій та повноважень окремих центральних органів виконавчої влади в системі протидії тероризму в Україні, протидія тероризму з боку кожного із них здійснюється за такими загальними напрямками як: формування нормативно-правового підґрунтя протидії тероризму; вироблення та реалізація відповідних організаційно-управлінських заходів; налагодження та сприяння взаємодії з іншими суб'єктами системи протидії тероризму; надання один одному необхідного забезпечення (як то інформаційно-аналітична, методична, матеріально-технічна та інша підтримка); проведення превентивної роботи та припинення терористичної активності.

12. Доведено, що організаційно-правове забезпечення протидії тероризму в Україні представляє собою складний багатоаспектний процес, який передбачає необхідність залучення значних людських сил та технічних засобів зі сторони органів державної влади з метою забезпечення належного рівня ефективності та постійної координації діяльності Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, Міністерства закордонних справ України, Державної прикордонної служби України, Державної фіскальної служби України та інших компетентних суб'єктів боротьби з тероризмом, й проявляється в реалізації останніми ряду внутрішньо-

та зовнішньоорганізаційних заходів протидії досліджуваному антисоціальному явищу, яким притаманний науково-методичний, фінансовий (матеріально-технічний), інформаційно-аналітичний та кадровий характер.

13. Розкрито зміст принципів організації забезпечення протидії тероризму, які закріплені у ст. 3 Закону України «Про боротьбу з тероризмом», та запропоновано зазначений перелік принципів доповнити такими:

- 1) принцип чіткої ієрархії суб'єктів протидії тероризму;
- 2) принцип міжнародного співробітництва у протидії тероризму з метою приведення положень внутрішнього законодавства у відповідність з новітніми тенденціями попередження, виявлення, боротьби та усунення наслідків від терористичної діяльності з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду;
- 3) принцип динамічної кадрової політики, яка спрямована на оперативне заміщення посад в системі суб'єктів протидії тероризму, а також утворення тимчасових консультативно-дорадчих органів при Кабінеті Міністрів України, постійнодіючих робочих органів при відповідних відомствах і т.п.;
- 4) принцип запровадження систематичного вивчення матеріалів кримінальних проваджень й узагальнення результатів оперативного реагування, що містять інформацію про проведені антитерористичні заходи на території окремо взятої адміністративно-територіальної одиниці з метою внесення корективів у діяльність відповідальних осіб та проведення науково-дослідної діяльності у вказаному напрямі задля розробки дієвих науково обґрунтованих методичних рекомендацій у вказаній сфері службової діяльності.

14. Під внутрішньо- та зовнішньоорганізаційними засадами протидії тероризму запропоновано розуміти регламентовані на законодавчому рівні акти поведінки компетентних суб'єктів, в тому числі міжнародних організацій, представників іноземних держав, їх відомств, що спрямовані на забезпечення сталої діяльності суб'єктів безпосередньої та опосередкованої протидії тероризму як у межах державного кордону України, так і по відношенню до національних повітряних суден і дипломатичних представників, що перебувають на територіях інших суб'єктів міжнародного права.

15. Запропоновано розподілити систему інформаційно-аналітичного забезпечення протидії тероризму в Україні на два взаємопов'язані рівні, а саме: 1) зовнішній, що полягає в розвідувальній діяльності оперативних підрозділів, підрозділів безпеки правоохоронних органів іноземних країн у сфері запобігання,

виявлення та протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаними із захопленням заручників, адміністративних будівель, повітряних суден; застосуванням автоматичної вогнепальної зброї, технічних засобів на реактивній тязі, зброї масового знищення людей; втручанням в сталі функціонування телекомунікаційних систем; використанням насильницьких дій у відношенні до суб'єктів владних повноважень, осіб які користуються правом міжнародного захисту тощо. Така професійна діяльність уповноважених осіб супроводжується поетапним документальним відображенням вжитих антитерористичних заходів, застосованих спеціальних технічних приладів, використаних людських сил, а також особливостей об'єкта безпосередньої боротьби або протидії (важливих відомостей про терористичні організації, незаконні військові об'єднання, громадські формування, релігійні течії); осіб, що сповідають особливі політичні, релігійні чи інші екстремістські погляди. Зокрема збір та документування відомостей про останніх, тобто осіб, що проявляють екстремістську поведінку, полягає у фіксації, аналізі та накопиченні інформації про паспортні дані підозрюваних у вчиненні злочинів; місця фактичного проживання; місця офіційної реєстрації; місця тимчасового проживання; сталі зв'язки з членами політичних формувань, організованих злочинних угруповань, працівниками правоохоронних органів; юридичні адреси відповідних суб'єктів господарювання, органів державної влади, органів місцевого самоврядування чи міжнародних служб (організацій); найменування (назви) терористичних мереж, екстремістських течій; анкетні дані осіб, що займаються терористичною діяльністю або причетні до такої (прізвище, ім'я, місце та дата народження); короткої інформації про членів їх родин і т.д.;

2) внутрішній рівень досліджуваного забезпечення передбачає активну співпрацю суб'єктів безпосередньої та опосередкованої протидії тероризму, яка полягає у: своєчасному поповненні Єдиної державної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення нововиявленими чи оновленими відомостями про фізичних та юридичних осіб – ймовірних співучасників організованої злочинної діяльності (в т.ч. терористичної); реалізації правового механізму обміну інформацією з обмеженим доступом, якою володіють службові та посадові особи центральних органів виконавчої влади з державними закладами (установами, організаціями), що реалізують державну політику у сфері боротьби з тероризмом;

застосуванні дієвого механізму надання Державною службою фінансового моніторингу України правоохоронним органам узагальнених матеріалів з приводу проведення окремими категоріями фізичних та юридичних осіб цілого спектру фінансових операцій, які підпадають під ознаки кримінального правопорушення, пов'язаного з фінансуванням тероризму або легалізацією незаконно здобутих грошових коштів; дотриманні правових підстав ініціації процедури підготовки Державною службою фінансового моніторингу зведених матеріалів для передачі органам безпеки, органам внутрішніх справ та органам у сфері податкової справи; проведенні інформаційно-роз'яснювальних заходів у вказаній сфері суспільного життя, що передбачає формування правової свідомості серед мирного населення шляхом застосування чітко направлених й заздалегідь сформованих виховних методів тощо.

16. Доведено, що на сьогоднішній день ефективність протидії тероризму прямо залежить від рівня міжнародної взаємодії силових відомств різних держав та правильного застосування міжнародних стандартів боротьби з тероризмом. Правове підґрунтя даної співпраці формує ціла низка дво- та багатосторонніх міжнародних угод, в яких визначаються загальні принципи, напрямки та форми взаємодії компетентних суб'єктів щодо протидії тероризму. Наголошено, що для забезпечення змістовного, ефективного та дієвого міжнародного співробітництва з питань протидії тероризму, недостатнього лише наявності відповідного юридичного базису, необхідною умовою для цього також є готовність та реальна здатність взаємодіючих сторін реалізовувати, закріплені у зазначених міжнародних документах вимоги. Саме тому дуже важливим моментом для удосконалення механізму досліджуваної взаємодії є обов'язок її держав-учасниць забезпечувати належну професійну підготовку та ресурсне забезпечення тих посадових осіб, органів держави, які займаються безпосереднім здійсненням, передбачених у міжнародних договорах заходів щодо протидії тероризму.

17. Обстоюється позиція, що принципи, форми та методи є надзвичайно важливими елементами механізму міжнародного співробітництва з питань протидії тероризму. Оскільки принципи визначають базисні, основоположні політико-правові підвалини та пріоритети здійснення даної взаємодії, а форми та методи обумовлюють зовнішній вигляд та характер процесу організації та реалізації заходів співпраці. А отже ефективність та результативність міжнародної взаємодії щодо протидії тероризму прямим та знаним чином залежить від того, наскільки правильно визначене коло

принципів, підібрані форми та методи її здійснення. Однією із суттєвих проблем діючого на сьогодні нормативно-правового підґрунтя міжнародної співпраці з питань боротьби із тероризмом є те, що його положення мають доволі загальний і, навіть, декларативний характер.

18. З метою підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів щодо протидії тероризму запропоновано розробити та прийняти Концепцію протидії тероризму у якій слід закріпити такі напрямки покращення ефективності протидії тероризму: а) вдосконалення чинного антитерористичного законодавства. Першочерговість цієї проблеми пояснюється тим, що правоохоронні органи, виконуючи свої завдання та функції, в тому числі щодо протидії тероризму, діють виключно на підставі та порядку визначених законодавством, і не мають право виходити за його межі навіть з міркувань доцільності. Тож на практиці досить часто виникають такі ситуації, коли державно-владні суб'єкти не здані належними чином вирішити проблему, що виникла, оскільки для цього не немає належних законодавчих засад. Звідси очевидно, що запровадження чіткого та змістовного нормативно-правового підґрунтя є обов'язковою умовою достатнього рівня якості та ефективності протидії тероризму компетентними суб'єктами; б) узгодження та уточнення понятійно-термінологічного апарату, що міститься у різних антитерористичних законодавчих актах України. При цьому слід виходити із змісту тих формулювань понять, що містяться у міжнародних правових актах з питань протидії тероризму, до яких приєдналася Україна. Дані кроки не лише сприятимуть гармонізації національного законодавства із міжнародними стандартами і вимогами у сфері боротьби з тероризмом, але й мають забезпечити уніфікацію правозастосовної практики у зазначеній сфері; в) розроблення та запровадження конкретних підходів до оцінювання потенційних загроз національній безпеці; г) переорієнтування діяльності правоохоронних органів у бік посилення профілактичної роботи у цій сфері, з цією метою слід змінити підходи до виявлення та оцінювання рівня небезпеки соціальних конфліктів та інших кризових явищ, що виникають у державі і суспільстві, як таких, що можуть прямо спричинити терористичну активність чи опосередковано посприяти її проявам; г) посилення інформаційно-пропагандистської та освітньо-виховної роботи. Тобто правоохоронні, а також інші органи влади повинні розробляти та реалізовувати ненасильницькі заходи, спрямовані на переконання людей у тому, що тероризм є ганебним, антисоціальним явищем і неприпустимим засобом вирішення будь-

яких конфліктів та протиріч; д) посилення якості та ефективності взаємодії з правоохоронними органами у сфері протидії тероризму, зазначені органи мають активно залучатися органи влади, що розробляють та реалізують політику у сфері освіти та науки, культури, моралі та духовного розвитку населення.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія:

1. Трофімцов В.А., Організаційно-правові засади протидії тероризму в Україні

Статті у наукових фахових виданнях:

2. Трофімцов В.А., Служба безпеки України як суб'єкт спеціального призначення у системі протидії тероризму / В.А. Трофімцов // Науковий вісник Ужгородського державного університету. Серія «Право» - 2013. – Спецвипуск. – Том 3. Ч. 1.– С. 114-117.

3. Трофімцов В.А., Поняття та значення організації забезпечення протидії тероризму / В.А. Трофімцов // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2014. – Випуск 5-2. – Том 2. – С. 137-140.

4. Трофімцов В.А., Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України як суб'єкт протидії тероризму / В.А. Трофімцов // Науковий вісник Ужгородського державного університету. Серія «Право» - 2014. – Випуск 29. – Частина 2. – Том 4/2. – С. 169-171.

5. Трофімцов В.А., Шляхи підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів щодо протидії тероризму / В.А. Трофімцов // «Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція» - 2015. - №16. – Т.1. – С. 72-74;

6. Трофімцов В.А., Адміністративно-правовий механізм протидії тероризму в Україні / В.А. Трофімцов // Науково-аналітичний журнал «Митна справа» - 2015. - №5 (101). – Ч.2. – Т.2. – С. 245-250;

7. Трофімцов В.А., Характеристика внутрішньо-організаційних засад протидії тероризму / В.А. Трофімцов // Науково-аналітичний журнал «Митна справа» - 2015. - №4 (100). – Ч.2. – Т.1. – С. 180-186;

8. Трофімцов В.А., Особливості діяльності вищих органів влади в системі суб'єктів протидії тероризму в Україні / В.А. Трофімцов // Науковий вісник Херсонського державного

університету. Серія «Юридичні науки». – 2015. – Випуск 3-2. – Том 1. – С. 186-190.

9. Трофімцов В.А., Окремі аспекти організації міжнародної протидії тероризму на різних етапах розвитку міжнародного законодавства / В.А. Трофімцов // Юридичний вісник повітряне і космічне право – 2015. - № 4 (37). – С. 37-42.

10. Трофімцов В.А., Поняття та правові підстави протидії тероризму в Україні / В.А. Трофімцов // Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія» - 2015. – № 4. – С. 199-210.

11. Трофімцов В.А., Загальна соціально-правова характеристика тероризму в Україні / В.А. Трофімцов // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2015. – Випуск 4. – Том 3. – С. 15-18.

12. Трофімцов В.А., Правові підстави міжнародної взаємодії протидії тероризму та шляхи їх удосконалення / В.А. Трофімцов // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2015. – Випуск 5. – Том 3. – С. 74-77.

13. Трофімцов В.А., Поняття інформації у світлі інформаційно-аналітичного забезпечення протидії тероризму / В.А. Трофімцов // Прикарпатський юридичний вісник. – 2015. – № 3. – С. 225-228.

14. Трофімцов В.А., Форми та методи адміністративно-правової протидії тероризму в Україні / В.А. Трофімцов // Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія» - 2016. – № 2. – С. 169-179.

15. Трофімцов В.А., Принципи адміністративно-правового забезпечення протидії тероризму / В.А. Трофімцов // Науковий вісник Академії муніципального управління: Серія «Право». – 2015. – Випуск 1. – Ч. 1. – С. 232-240.

16. Трофімцов В.А., Принципи організації забезпечення протидії тероризму / В.А. Трофімцов // Прикарпатський юридичний вісник. – 2016. – № 1. – С. 219-223.

17. Трофімцов В.А., Форми та методи міжнародної взаємодії у протидії тероризму / В.А. Трофімцов // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2016. – Випуск 2. – Том 3. – С. 26-28.

18. Трофімцов В.А., Роль органів спеціального призначення в системі суб'єктів протидії тероризму в Україні / В.А. Трофімцов // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – №6. – С. 135-139.

19. Трофімцов В. А. Підходи до визначення поняття протидії тероризму в Україні / В. А. Трофімцов // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». Т. 16 / голов. ред. М. В. Афанасьева ; МОН України, НУ «ОЮА». – Одеса : Юрид. л-ра, 2015. - С. 404-409.

20. Трофімцов В.А. До проблеми визначення поняття «системи суб'єктів протидії тероризму». Науковий вісник публічного та приватного права. 2017. Випуск 6. Том 4. С. 167-171.

21. Трофімцов В.А. До проблеми визначення елементів адміністративно-правового механізму протидії тероризму. Науковий вісник Ужгородського державного університету. Серія «Право». 2017. Випуск 43. Том 4. С. 121-124.

22. Трофімцов В.А. Місце центральних органів виконавчої влади в системі протидії тероризму в Україні. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2017. №6. Том 4. С. 133-137.

Статті у зарубіжних періодичних наукових виданнях:

23. Trofimtsov V.A., Principles of international cooperation in combating terrorism (Принципи міжнародної взаємодії у протидії тероризму) / V.A. Trofimtsov // Euro-American scientific cooperation. – 2015. - № 8. – S. 52-57.

24. Трофимцов В.А., Информационно-аналитическое обеспечение противодействия тероризму / В.А. Трофимцов // Научно-методический журнал «Право и политика» - 2015. - №2. – С. 41-46.

25. Trofimtsov V.A., Historically, legal development to counter terrorism in the world (Історико-правовий розвиток протидії тероризму в світі) / V.A. Trofimtsov // Visegrad journal on human rights. – 2015. - №5. – S. 23-37.

26. Трофимцов В.А., Характеристика внешне организационных основ противодействия тероризму / В.А. Трофимцов // Научно-методический журнал «Право и политика» - 2015. - №4. – С. 32-36.

27. Trofimtsov V.A., Subjects combating terrorism in Ukraine (Суб'єкти протидії тероризму в Україні) Visegrad journal on human rights. – 2015. - №6. – S. 31-35.

28. Трофимцов В.А., Особенности терроризма в Украине как объекта административно-правового противодействия / В.А. Трофимцов // Научно-методический журнал «Право и политика» - 2016. - №1. – С. 28-34.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертацій:

29. Трофімцов В.А., Підходи щодо визначення поняття тероризм / В.А. Трофімцов // Публічне адміністрування в сфері внутрішніх справ // Матеріали круглого столу. Збірник наукових праць / – 14 травня 2015 р. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – С. 122-125.

30. Трофімцов В.А., Поняття протидії тероризму / В.А. Трофімцов // Пріоритетні проблеми юридичної науки: сучасний стан та перспективи вдосконалення : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 18-19 червня 2015 р.). – К. : «Науково-дослідний інститут публічного права», 2015. – С. 44-48.

31. Трофімцов В.А., Верховна Рада України, як суб'єкт протидії тероризму / В.А. Трофімцов // Роль права та закону в громадянському суспільстві: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 12-13 лютого 2016 р. – К.: Центр правових наукових досліджень, 2016. – С. 64-66.

32. Трофімцов В.А., Юридична відповідальність як форма протидії тероризму / В.А. Трофімцов // Сучасні наукові дослідження представників юридичної науки – прогрес законодавства України майбутнього: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпропетровськ, 15-16 січня 2016 р. – Дніпропетровськ: ГО «Правовий світ», 2016. – С. 88-89.

33. Трофімцов В.А., Підходи щодо визначення поняття суб'єктів протидії тероризму в Україні / В.А. Трофімцов // «Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 29-30 січня 2016 р. – Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2016. – С. 82-83.

34. Трофімцов В.А., Профілактика як форма протидії тероризму в Україні / В.А. Трофімцов // Правова держава: напрямки та тенденції її розбудови в Україні: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 13-14 травня 2016 р.) – Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2016. – С. 82-83.

35. Трофімцов В.А., Міноборони України, як суб'єкт протидії тероризму в Україні / В.А. Трофімцов // Сучасні тенденції розвитку юридичної науки та практики: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Кривий Ріг, 20-21 травня 2016 р. – Кривий Ріг : ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2016. – С. 117-119.

36. Трофімцов В.А., Принцип законності у протидії тероризму / В.А. Трофімцов // Юридична наука в ХХІ столітті: перспективні та пріоритетні напрями досліджень: тези доповідей

міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 13-14 травня 2016 року / За заг. ред. Т.О. Коломоєць. – Запоріжжя : ЗНУ, 2016. – 131-133.

АНОТАЦІЯ

Трофімцов В.А. Адміністративно-правовий механізм протидії тероризму в Україні. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2018.

Дисертацію присвячено аналізу адміністративно-правового механізму протидії тероризму. В роботі охарактеризовано історико-правовий розвиток протидії тероризму в світі. Здійснено загальну соціально-правову характеристику тероризму в Україні. Визначено особливості тероризму в Україні як об'єкта адміністративно-правової протидії. Запропоновано визначення сутності та змісту протидії тероризму. Охарактеризовано правові підстави протидії тероризму в Україні. Розкрито сутність принципів адміністративно-правового забезпечення протидії тероризму. Визначено форми та методи адміністративно-правової протидії тероризму в Україні. Запропоновано поняття суб'єктів протидії тероризму в Україні та здійснено їх систематизацію. Охарактеризовано правовий статус суб'єктів протидії тероризму в Україні. Сформульовано поняття, визначено ознаки та з'ясовано значення організації забезпечення протидії тероризму. Виокремлено принципи організаційного забезпечення протидії тероризму та розкрито їх зміст. Здійснено характеристику внутрішньо- та зовнішньоорганізаційних засад протидії тероризму. З'ясовано зміст інформаційно-аналітичного забезпечення протидії тероризму в Україні. Розкрито стан діяльності із взаємодії у протидії тероризму та визначити шляхи її удосконалення.

Ключові слова: тероризм, протидія, адміністративно-правові засади, адміністративно-правовий механізм, організація, діяльність, суб'єкти, принципи, форми, методи, забезпечення.

АННОТАЦИЯ

Трофимцов В.А. Административно-правовой механизм противодействия терроризму в Украине. – *Квалификационный научный труд на правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук по специальности 12.00.07 - административное право и процесс; финансовое право, информационное право (081 - право). - Харьковский национальный университет внутренних дел. - Харьков, 2018.

Диссертация посвящена определению сущности и особенностей административно-правового механизма противодействия терроризму, а также определения направлений его совершенствования.

В работе охарактеризовано историко-правовое развитие противодействия терроризму в мире на основе анализа международных нормативно-правовых актов, которые принимались с целью противодействия терроризму на разных исторических этапах развития общества, на основе чего выделены основные направления противодействия терроризму в мире. Осуществлен общую социально-правовую характеристику терроризма в Украине.

Определены особенности терроризма в Украине, как объекта административно-правового противодействия, названы составляющие элементы террористической деятельности (субъекты, устойчивые связи между такими субъектами, наличие закрытой системы связи между представителями национальных и международных террористических организаций и т.д.).

Предложено определение сущности и содержания административно-правового механизма противодействия терроризму. Установлено, что административно-правовой механизм противодействия терроризму представляет собой единую, сложную, динамичную систему юридических, организационных, управленческих, политических, экономических, воспитательных и других мероприятий и методов, разрабатываемых и реализуемых компетентными органами государственной власти (в частности ее исполнительной ветви) и должностными лицами, как индивидуально, так и во взаимодействии друг с другом, органами местного самоуправления и представителями общественности на основании, порядка и пределах определенных административным законодательством, с мето максимального обеспечения защиты отдельных людей, их групп, общества и государства в целом от проявлений терроризма и их опасных последствий, эффективного

противостояния террористической деятельности и искоренения терроризма как явления вообще.

Охарактеризованы правовые основания противодействия терроризму в Украине и предложено определение понятиям «административно-правовое противодействие терроризму в Украине».

Раскрыта сущность принципов административно-правового обеспечения противодействия терроризму. Сделан вывод, что формулировка принципов является одним из обязательных и важных этапов внедрения надежного и эффективного административно-правового механизма противодействия терроризму, поскольку именно они, эти принципы, отражающие те господствующие идеи и основополагающие (отправные) требования, заложенные в указанный механизм, на которых он основывается, в соответствии с которыми он организован и функционирует.

Определены формы и методы административно-правового противодействия терроризму в Украине. Усовершенствована понятие форм административно-правового противодействия терроризму в Украине как внешнего выражения тех отдельных действий и комплексных мер, разрабатываемых и осуществляемых компетентными субъектами с целью противодействия терроризму и понимание методов административно-правового противодействия терроризму как способов и приемов, с помощью которых происходит практическая реализация форм противодействия терроризму и обеспечивается соответствующее влияние на участников общественных отношений для достижения целей этого противодействия.

Предложено понятие субъектов противодействия терроризму в Украине и осуществлено их систематизацию. Охарактеризован правовой статус субъектов противодействия терроризму в Украине. Сформулировано понятие, определены признаки и установлено значение организационно-правового обеспечения противодействия терроризму. Выделены принципы организационного обеспечения противодействия терроризму и раскрыто их содержание. Осуществлено характеристику внутри- и внешнеорганизационных основ противодействия терроризму. Выяснено содержание информационно-аналитического обеспечения противодействия терроризму в Украине и обработаны направления его совершенствования.

С целью повышения эффективности деятельности правоохранительных органов по противодействию терроризму

предложено разработать и принять Концепцию противодействия терроризму.

Ключевые слова: терроризм, противодействие, административно-правовые основы, административно-правовой механизм, организация, деятельность, субъекты, принципы, формы, методы, обеспечение.

SUMMARY

Trofimtsov V.A. Administrative and Legal Mechanism for Counteracting Terrorism in Ukraine. – *Qualifying scientific work on the rights of manuscripts*.

The thesis for a doctoral degree by the specialty 12.00.07 – administrative law and procedure; financial law; informational law. – Kharkiv National University of Internal Affairs. – Kharkiv, 2018.

The dissertation is focused on the analysis of administrative and legal mechanism of counteracting terrorism. The author of the paper has characterized historical and legal development of counteraction to terrorism in the world. The general social and legal characteristic of terrorism in Ukraine has been carried out. The peculiarities of terrorism in Ukraine as the object of administrative and legal counteraction have been determined. The definition of the essence and content of counteraction to terrorism has been suggested. The author has characterized the legal grounds for counteracting terrorism in Ukraine. The essence of the principles of administrative and legal provision of counteracting terrorism has been revealed. The forms and methods of administrative and legal counteraction to terrorism in Ukraine have been determined. The author has offered the concept of the subjects of counteracting terrorism in Ukraine and has carried out their systematization. The legal status of the subjects counteracting terrorism in Ukraine has been characterized. The author has formulated the concept, has determined the features and has clarified the significance of ensuring counteraction to terrorism. The principles of organizational provision for counteracting terrorism have been outlined and their content has been revealed. The author has carried out the characteristics of internal and external organizational principles of counteracting terrorism. The content of informational and analytical provision for counteracting terrorism in Ukraine has been elucidated. The author has revealed the state of cooperation activity in counteracting terrorism and has defined the ways of its improvement.

Key words: terrorism, counteraction, administrative and legal principles, administrative and legal mechanism, organization, activity, subjects, principles, forms, methods, provision.

Підписано до друку 23.08.2018. Папір офсетний. Друк офсетний.

Формат 60×90/16. Умов. друк. арк. 1,9. Обл.-вид. арк. 1,9.

Тираж 100 прим.

Видавець і виготовлювач

Харківський національний університет внутрішніх справ,

просп. Л. Ландау, 27, м. Харків, 61080.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008